

Sindikalismoaren egungo arazoak

Andoni Kaiero Uria

Sarrera historikoa

Industrialtzeak ezarri zien egoerari, lehen erantzun gisa, zenbait hamarkadatan unean uneko ekintzak mugimendu lokal eze-gonkor moduan eginez pasa ondoren, Britainia Haundiko ofizio-ko langilerik kualifikatuenek antolatu zituzten lehenengo sindikatuak joan zen mendearen erdi aldera; ekonomia industrial britainiarra jadanik halako egonkortasun- eta heldutasun-maila batera iritsia zenean alegia. Lehenengo sindikatuen ezaugarria, lortu nahi zuten helburuarekiko antolamendu disziplinatua eta pragmatikoak izatea izan zen; lana kolektiboki harik eta baldintzarik onenetan saltzea, greba, bere legeztapena lortu ondoren, adieraz-pidetzat erabiliz. Horrek esplikatzen du noski, Webb senar-emazteek, sindikalismoaren lehenengo teorikoek, sindikatuak lan-car-tel-ak bezala definitzea, hau da, lana elkarturik baldintza onenetan saltzeko antolamendua¹. Areago oraindik, mende-hasieran sindikatu britainiarrek alderdi laborista sortu zutenean ere, Parla-men-tuan bere iharduera librearen aurkako legeak onestea eragozteaz aparteko zereginik ez zioten izendatu.

Ofizio edo lanbidekako antolakuntza izan zen lehenik industrialdu ziren herrialdeetako sindikatuek hasi zutena, pragmatismoa beren ihardueraren ezaugarri izanik, nahiz eta azkeneko hau, era desberdinean gertatu herrialde desberdinen arabera. Edozein modutan ere, langilearen defentsa ekonomikoa, sindikalismoaren ezaugarri naturaletako bat bezala geldituko da, aurrerago, jarrera pragmatiko honen eta gizartean orokorki klase-antolamendu bezala jokatzera eramaten duenaren artean, tentsioa sortuz. Leninek, 1905ean, bere "Zer egin" idazlanean langile-klasearen estrategia eztabaidatzean, sindikatuek beren aldetik, "tradeunionismorako" joera naturala dutela konstatatzen abiatzen zen hots, erreibindikazio ekonomikoetan gelditzeko, beren ustiapenaren funtsa antzeman eta beren misio historikoaren kontzientzia hartzera iritsi gabe. Horregatik aldarrikatzen zuen alderdiko elite intelektuala sindikatua zen masa-antolamenduan sartzea. Geroago, Stalinekin, zehaztu egin zuen ideia hori, "sindikatua alderdiaren uhal eragile" izeneko antolakuntz formula ezagunaren bidez.

Makineri modernoa hedatzean eta industrian serieko ekoizpena zabaltzean planteiatu zitzaion sindikalismoari lehenengo erronka garrantzitsua, ezen ofizioko langileak, beren laneko autonomia galduz joan bait ziren. Sindikalismoak orduan, berregituratu egin behar izan zuen. Kualifikazio gabeko langile-masari harrera egiteko eta printzipio industrialaren arabera antolatzeko hau da, industri mota bereko langileak sindikatu edo federazioetan taldekatuz, beren kualifikazioa edo lanbidea zena zelarik ere. Antolamendua hau onartzea, gaur egun oraindik ere nagusi dena, traumatikoa izan zen Estatu Batuetan, ezen ohizko A.F.L. Konfederazioko sindikatuak aldetari aurka egitean, C.I.O. Konfederazio lehiakidea sortu bait zen 1935ean harik eta 1956an bien bateratzea gertatu zen arte. Britainia Handian aldiz, trantsizioa geldi-geldi eta traumarik gabe egin zen.

Eraldaketa honekin hasten da, Serge Mallet-en eritziz, sindikalismoaren burokratizate- eta politizate-prozesualdia². Baina politizateari dagokionean, Europako sindikatu kontinentaletan gertatu zen nagusiki. Industrialtzean egindako sarrera berankorra zela eta langile-klaseak zuen ahuleriarengatik eta errepresioaren gogortasunarengatik, langile-klasea, iraultza-aldi sonatuen protagonista izan zen Frantzia eta anarkismoak, bere bertsio pudhomdarrarekin busti zuen sindikalismoa. Gauza beretsua gertatu zen Italian eta Espainian ere. Hiru herrialde horietan, industrialtze eskasa, langile-klasearen ahulezia eta botere absolutista elkartu ziren eta

honek esplikatzen du oposizio-sindikalismoa praktikatu izana, anarkismoaren eragin indartsuarekin eta neurri txikiagoan marxista, bigarren mundu-gerraterarte. Alemanian, sindikalismoa botere edo errepresioarekin aroen arabera elkarbizitzak esplikatzen ditu, gutxiengoaren egintza iraultzaileak.

Sindikatuak II. Mundu-Gerratearen ondoren

Europa Kontinentaleko herrialdeetako sindikalismoen egungo ezaugarriak ordea, bigarren mundu-gerratearen ondorengo berantolaketatik datoz, ezen herrialde guztietan gertatu bait zen demokraziaren etena faxismoaren ezarpenarengatik (Alemania, Italia) edo okupazioarengatik (Frantzia, Austria). Britainia Handiko, Suediako, eta Estatu Batuetako sindikalismoak, garrantzitsuenak aipatzearren, ez ziren gerra handiak erasanak gertatu.

Alemania Federalean, D.G.B. 1947-49an eratu zen, batasun-, neutraltasun ideologiko eta independentzi printzipiopean, hamaazpi sindikatu edo federaziotan sindikatoek konfederazioan autonomia handia mantenduz.

Alemanian, de facto dago batasun sindikala, ezen bederatzi milioi terdi afiliatutatik (soldatapeko populazioaren %43a) ia zortzi milioi D.G.B.koak bait dira, sindikalismo katolikoaren presentzia (C.G.D.k 245.000 afiliatu) testimonial hutsa izanik. Hala ere, sindikalismo alemaniarraren izaera nagusiki industrial delako bide, —sindikatuak batez ere enpresa industrialetako langileak antolatu eta babesten bait dituzte— era independentean beste funtzionario-sindikatu bat eratu da (D.B.B., 820.000 afiliaturekin) eta enplegatuen beste bat (D.A.G., 480.000 afiliaturekin). Beste horrenbeste gertatzen da Suedian ere, han ere sindikatuak izaera berbera nabari dute eta.

Austrian, sindikalismoak, alemaniakoaren bideak jarraitu zituen, baina berorrenan, herrialde hartako antolamendu politikoren erokorki gertatu zen bezalaxe, okupazio alemaniarraren esperientziak eragin bortitza izan zuen, kanpoko mehatxuaren aurrean herrialdearen batasunerantz gidatuz. O.G.B.n korrante desberdinak bizi dira elkarrekin —eskuineko alderdi herrikoia ere presente bait dago—, eta herritik bertatik erakundeturik ezarritako

lan-harremanen sistema austriarra neokorporatibista akabatuaren eredu bezala agertzen da.

Frantzia eta Italian, faxismoaren aurkako borroka amankomunaren ahaleginetik ondorioztatutako batasun-giroa egon zen eta geroago herrialdeen berreraikuntzan ere berdin, gerra oste hurbi-lean. Baina, nazioarteko "gerla hotz" egoerak, zatiketak ezarri zituen, sindikatu historikoetatik (C.G.T. Frantzia eta C.G.I.L. Italian), orain komunistek menperatuak direnak hain zuzen ere, norabide sozialistako sindikatuak eratuz. Sindikatu Kristauak berrerratu egin ziren eta gehigarri gisa, C.F.T.C. sindikatutik, C.F.D.T. berezi zen Frantzia 1964ean, autogestiozko norabidearekin.

Italian, 1969ko udazken beroaren ondorioz, batasuneranzko urratsak eman ziren, baina krisi ekonomikoak berriz ere diferentziak sustatu ditu. Frantzia, norabide ideologikoak zirela bide apartatutako sindikatuak gainera, bi sindikatu sektorial sortu ziren etena gertatu zen unean: C.G.C. koadro-sindikatu 1944ean eta F.E.N. irakaskuntza publikoko sindikatu 1948an.

Egiaztatuta dago noski, batasun sindikalak afiliazioa sustatzen duela eta zatiketak berriz sindikatze-tasen beherakada. Elementu honekin batera, H. Clegg-ek, "negoziatio kolektiboaren sakontasuna" seinalatzen du (hitzarmenek hartzen dituzten langile-kopuruak eta beraien edukinen aberastasuna) sindikazioaren beste faktore erabakitzaile bat bezala³. Frantziak, bi faktoreak biltzen ditu, ezen negoziatio kolektiboaren txirotasuna da herrialde horretako lan-harremanen beste xehetasunetako bat eta ondorioz Europako sindikazio-tasarik txikiena eskaintzen du (%12 eta 16 artekoa 1985ean, Lan-Ministraritzaren estimazioen arabera) Espainiarekin batera. Horregatik bada, Frantziak, Europako sindikalismorik ahulena dauka, Espainiarekin batera noski. Sindikalismo italiarrak ordea, sindikazio-tasa handia dauka (%45,5 1983an), Alemania eta Britainia Handikoaren antzekoa, sindikalismo batua dagoen herrialdeetako hain zuzen ere. Hau, zerak esplikatzeko, alegia, herrialde honetan aniztasun sindikala baldin badago ere, sindikatuek ia beti batuta edo elkartuta iharduteak eta negoziatioa maila guztietan eraginkorki praktikatzeko. Edozein modutan ere, Italian ere sindikazioa igo egin da batasun-aldietan eta jaitsi diferentziak nabarmentzean.

Kontrol-sindikalismoa eta herri europarretan duen orientazioa

Mendebaldeko sindikatuen ihardunak, gaur egun, "kontrolko sindikalismo-era" onartzen du, maila eta moduzko diferentziak gorabehera. Ia bigarren mundu-gerraterarte, kontinente europarreko herrialdeetan, sindikatuak, hein handi batean beren ahuleziarengatik, ez dira gizartean aitortuak gertatu, eta beraz kexu eta matxinada bidez eragina lortzea beste biderik ez zaie gelditu. Sindikatuak orduan, oposizioko sindikalismoa praktikatu dute, non iharduera praktikoa eta gizartearen errefusaketaren arteko tentsioa, errefusaketaren alde ebatziz, lorpen zehatzak iristeko aurkitzen zituzten zailtasunak zirela bide eta beste ondorio bat berriz, ameskeriazko gizartearen idelizazioa izan zen.

Egungo gizarteetan ordea, sindikatu handiek, antolatu eta gizarte-aitormena eskuratu ahal izan dute, era horretan enpleguaren geroz eta kontrolgintza handiagoa eramanez, horretarako tresna bezala, negoziazio kolektiboa erabiliz. Gizarte hauetan, sindikatuak autonomiarantzko joera garbia dutela dirudi, edo eta A. Touraine eta B. Mottez tipologiaren autoreek deskribatzen duten bezala, beren "politizazio apolitikoa", hots, "gizarte-arazoaren osagai politiko eta ekonomikoen sentimendu hazkorra, indar politikoaren eta doktrina ideologikoen jokotik at mantentzeko borondateari"⁴.

Hala ere ordea, kontrolko sindikalismo-mota ideal honek, forma desberdinak hartu ditu herrialde desberdinetan, lekuan lekuko usuario politiko, egitura ekonomiko eta nagusi diren balore-sistemen arabera.

Sindikalismo britainiarren ideologia, idealismo sozialista eta pragmatismoaren arteko nahasketa bezala definitu izan da, baina pragmatismoa nagusituta, ezen Alderdi Laboristarekin duen harremana gorabehera, negoziazio kolektiboan duen konfidantza bait da sindikalismo britainiarren ezaugarri den datua⁵. Bestalde, negoziazio kolektiboa enplegua erregulatzeko metodo bezala erabiltzea, sindikatu eta ugazaba-elkarteen autonomiarekin eta estatuaren abstentzionismoarekin, enpresarigoak ere egungo krisia arte ontzat hartu du, lan-harremanetarako sistema britainiarrean usuariozko ezaugarri bilakatuz. Negoziazio gatazkatsu honetan izandako konfidantzarangatik, sindikatu britainiarrek errefusatu egin dituzte enpresen kudeaketan eskuhartzeko proposamenak.

Sindikatu alemaniarrek, 1963az geroztik esplizitoki, abandonatu egin dute ekonomiaren sozializazioa helburu legez hartzea eta beren agintzak, demokrazia ekonomikoa lortzerat zuzendu dituzte, hori lortzeko, alderdi sozialdemokratarekin dituzten harremanak baloratzen dituzte, negoziazio kolektiboaren tresna erabiltzen dute eta parekide kogestio edo elkarkudeaketaren hedadura eskatu dute herrialde hartako enpresa handi guztietarako. 1966ko Kongresu Konfederalean, sindikatu frantziar eta italiarrekiko desberdintzat jotzen zuten beren orientazioa, zeintzuk "langileen esku-bideen berdintasunagatik borroka, klase-borrokaren eremura dararamaten, aurrez aurreko gatazka eta kapitalismoaren ezabaketa bilatuz", baina baita "merkatal" sindikatu amerikarrenengatik ere, hauek "indarrean dagoen egitura sozio-ekonomikoa onartu egiten bait dute, lanaren prezioa igotzen saiatuz"⁶. Enpresetako kogestio edo elkarkudeaketa edo elkarrerabakitzea Alemania Federaleko lan-harremanen desberdintasun-arloetako bat da, baina berori sartzeari ezin daiteke berezi, herrialde hartan nazismoaren porrotaren ondoren sortutako egoeratik, izan ere, hura lagundu bait zuen ugazaberia handiak eta J. Schregle-k dioen bezala, baloreen eskala nazionaletik ere ezin berezi, non "ordenak eta agintaritzak nahiz egokitzapen eta barneraketa edo integrazioak, leku goitua betetzen duten"⁷. Azkenaldian, sindikalismo alemaniarraren barruko gutxiengo baten korrante batek, sindikatuen orientazioa kritikatzeko du, langile-klase industrialean hobekien kokatutako estratokoak bakarrik antolatu eta ordezkatzeari akusatuz, ekonomiaren aurrerapenaz baliatu dela eta; horrek esplikaturiko lukeela dio bere lan-harremanen sitemak duen harmonia⁸.

Sindikatuak beren independentzia gorde arren, alderdi sozialdemokraten jarduna, sindikatu germaniar eta ipartarren nondik norakoa esplikatzeko faktore erabakitzailea izan dela uste dut. Bigarren mundu-gerrateaz geroztik Alemania Federalean eta agian lehenagotik ere bai Britainia Handian eta Suedian, alderdi hauek, bai gobernutik edo eta baita oposiziotik ere beren gizarte-eragina dela bide, gizarte-berdinketako ihardun garrantzitsuak egin dituzte "Welfare state" delakoa hedatuz eta honek, zentzu formalean, despolitizatu egin du iharduera sindikala. Suediak, ugazaberia irekiarekin eta alderdi sozialdemokratak denbora luzean boterea edukit duelarik, sindikatu, ugazaberia eta gobernuaren arteko elkarte-eredu akabatu eta negoziazioan oinarritua eskaintzen du.

Frantzia ordea, negoziazioan oinarritutako lan-harremanak gutxien garatuta dauden herrialde europarra da. Sindikatuen min-

tzakiderik gogozkoena gobernua da eta ez ugazaberi antolamenduak, nola batzuk hala besteek ere, "presio politikozko" iharduna praktikatuz. Anarkosindikalismoaren eragina eta sindikatuen ahulezia aipatu ohi dira esplikaziotzat, baina F. Sellier-ek garrantzi handiagoa damaio ugazaberiaren elkarreak berandu garatzeari eta sindikatuak onartzeko berorien ukoari⁹. Gobernu sozialistak hartu dituen legezko neurriek (Aurox Legeak, 1982) ez dirudi egoera aldatu dutenik, beraz, Frantzia, gizarte-eztanda gerta daiteke edozein unetan, jendearen deskontentamendua metatzen doan heinean.

Italian, Frantzia bezalaxe, sindikalismoaren ideologizazio-maila handia da eta bi herrialdeetan ere harreman estua dago indarririk gehieneko sindikatuaren eta alderdi komunistaren artean, baina Italiak, alderdi komunista eboluziotua du, ez ordea Frantziak. Italian, sindikatuak presio egiten diete botere publikoei baina akordiotara iristen dira eta negoziazioa maila guztietan praktikatzen da, enpresatik hasi eta estatuko adarren mailataraino alegia.

Sindikalisaren gaur egungo arazoak

Aurreko orrialdeak, ondorengo honetatik abiatzen dira, alegia, sindikatuak ezin litezkeela aztertu, aldi berean, beroriek diharduten lan-harremanen sistemak aztertu gabe eta besteren artean, herrialde desberdinetako sindikalismo eta lan-harremanak, historia, egitura politiko-ekonomikoa eta balore partikular batzuz eratuak izan direla erakusten dutela.

Beraz, sindikalismoaren egungo arazoak tratatzerakoan, ezin daitezke ahantz diferentziak, erronka berriei ekiteko sindikatu batzuk beste batzuk baino hobeto kokatuta egoteagatik besterik ez bada ere. Hala ere, badaude elementu komunak ere eta ekonomia nahiz laneko aldaketek adibidez, neurri desberdinetan izan arren, mendebaldeko herrialde guztiak afektatzen dituzte eta horrek, egungo sindikalismoaren erronkei osotasunean ekiteko aukera ematen du.

Nolanahi ere, gaia ez da berria, izan ere, Frantzia eta Britainia Haundian¹⁰ tratatu bait zen hirurogeigarren hamarkadan, baina azken urteotan, krisi ekonomikoarekin, protagonismoa hartu du, nahiz eta planteiamendu batzuk interesatuak direla esan beharra

egon, mendebaldean azken urteotan nagusi den pentsamolde neokontserbadoreak aidatuak izan diren heinean. Beste orokorrago batzuk, ezkerren krisiarekin erlaziotuta daude.

Sindikalismoa eta krisi ekonomikoa

Zein zentzu eta neurritan afektatu du egungo krisi ekonomikoak sindikalismoa? Lehenik, krisiarekin, sindikalismoa defentsiban dago, ezkerre orokorki dagoen bezalaxe; alderantziz, krisiak indartu egin ditu eskuin neokontserbadorearen posizioak eta hori mendebaldeko estatu gehienek gobernu kontserbadoreak edukitzeak egiaztatzen du. Ideia neoliberalen zabalkundea, nabaria da giro intelektual eta sozialean: postmodernitatea konpromezuaren orde, bizitza pribatua ekintzaren orde; bikaintasuna berdintasunaren orde; metaketa pribatua gizarte-gastuaren orde. Ugazaberi antolamenduak egun, beren baliabideen zati handia, eritzi publikoan eragina izateko inbertitzen ari dira¹¹. Britainia Haundian, botere sindikala zulatzeo erabili da egoera, gobernuak sindikalismoaren barneko gaietan eskua sartuz nahiz eta estatu hartan horretan gutxi ohitua egon. Hala ere, André Malraux-k adierazten zuen eran, bizitza pribaturanzko grina uneak eta konpromezu edo ekintza uneak, bata bestearen atzetik datoz historian. Kontinente-ko sindikalismoari dagokionez, sindikatuek, izen ona izan zuten gizarte gerra handiaren ondorengo urteetan, faxismoen aurkako borrokan izandako partaidetzarengatik; gero orde, berrogeita-margarreneko hamarkadan, berreraikuntza-garaietan, murriztu egin zen beren eragina etenak gertatzearekin batera, baina hirurogeigarreneko hamarkadan, oparotasun ekonomikoarekin izen ona eta boterea berreskuratu zituzten berriro; azkenik orde, koartelertara erretiratu dira oraingo krisiarekin¹². Ikuspegi honen arabera, ahultze hau, arazo sakonagorik ez bada, pasakorra izan liteke.

Sindikatzeta-tasak, zertxobait jaitsi egin dira krisi ekonomikoarekin, herrialde europar gehienetan. Hala ere jaitsiera hau, sindikazioan eragina duten eta lehen seinalatu ditugun bi faktore erengon krisiak eragindako ondorio kaltegarriei zor zaie ziurraski (sindikalgintzaren batasun/zatiketa eta negoziazio kolektiboaren santon-tasuna). Krisiak sustatu egin ditu zatiketak. Italian, hirurogeigarren hamarkadan batasun-bidean emandako urratsak eten egin dira, krisiari eta inflazioari aurre egiteko gobernuak egindako proposamenen aurrean sindikatuek onartutako jarrera desberdinegarriak. Krisiak orokorki, langile-talde batzuren joera korporati-

bistak indartu ditu. Negoziazio kolektiboan, gobernu/ugazaberia elkarketak, soldaten eros-ahalmenaren murriztapena ezarri du 1980tik 1985erako inflazio handiko urteetan. Sindikatuek ezin izan diote aurre egin politika honi eta erreibindikazioak beste gai batzutara lerratu dituzte, hala nola lanaldiaren arlora. 1986tik aurrera, soldatek inflazio-tasak gainditu egin dituzte inflazioa gaintutia izan den herrialdeetan. Krisi ekonomikoak ordea, ez ditu aldatu lan-harremanetako moduak. Enpresan eskuhartzeko erak eta negoziazio-mailak mantendu egin dira. J.D. Reynaud-ek dioen bezala, berria, osotasuneko politika-gaiek hartu duten lehentasuna da, gobernuak lan-harremanetan eskua sartuz¹³. Italian, eta ez arazorik gabe, izan da sindikatuen gobernu-politikarekiko elkartzasun bat, baina E.E.E.ko gainerako estatuetan ez da kontzertaziorik izan eta Gobernuen soldata-politika negoziazio kolektibo normalen arloetan, ezarri da Gobernuak berak sektore publikoko negoziazioetan ildoa markatuz eta gero, atzetik ugazaberiak sektore pribatuan bide hori jarraituz. Britainia Handian ere, politika neoliberala urrunen eraman den lekuan, ez dira aldatu ohizko negoziazio-mailak eta soldaten batezbestekoak ez du galdu eros-ahalmenik. Hala ere ordea, Gobernuak sustatutako enpresetako harremanen norbanakoitze-praktikak, soldata-arloa zabaltzea ekarri du, diferentziak handituz. Zifra ofizialen arabera, 1979tik 1985era, ordaintzen mailarik goituenetan kokatuta daudenen benetako soldatek, %23ko gorakadak izan zituzten, mailarik apalenetakoek aldiz %3,5ekoak baino izan ez dituztenean.

Krisi ekonomikoak, beren neurriengatik berriak diren bi elementu ekarri ditu lan-harremanetara: langabezi-tasa altuak eta behinbehineko lanaren hedadura, denboraldiko lan edo eta lanaldi partzialeko lan moduan. Sindikalismoak, bigarren mundu-gerrateaz geroztik, enplegu osoko egoeran eta lanpostu finkoaren aurrealdintzadun kasuan ihardun duen bitartean, bi elementu hauek, egungo arazo dira eta egiturazko ere izan daitezke beren iraupen (langabezia) eta hedaturaren (behinbehineko lana) arabera.

Desenpleguaren egungo neurriak, krisi ekonomikoan du bere sustraia, baina demografiarekin eta giza-lana ordezkatzen duten teknologia berrien sarrerarekin ere badu zerikusirik. Lehenengo bi aldagaiak, etorkizunean langabezia gutxitzeaz mintzo dira, baina lanean teknologia berriak sartzeak, gizarteko lana etengabe murriztea dakar gizarte garatuetan. Langabezi arazoaren aurrean, sindikatuen estrategia, puntu honetan Sindikatuen Konfederazio Eu-

roparrak batuta (IV. Kongresuko Ebazpena. La Haya 1982), enplegua dutenen lanaldiaren murrizketa galera ekonomikorik gabe erreibindikatzekoa izan da. Erreibindikazio honek, emaitza desberdinak lortu ditu estatu deberdinetan eta kasu batzuetan, Alemanian bezala, jarrera korporatibistak erne erazi ditu talde batzuringan.

Behinbehineko lanari dagokionez, sindikatuen jarrera, beroreen hedaturari aurrez aurre aurka egitekoa izan da. Hala ere ordea, enpresalgoaren interesetatik harago, behinbehineko lanak, neurri batean bederen, ekonomiako eta teknologiako aldatetekin erlaziotuta dagoela dirudi.

Sindikalismoa eta langile-klasearen aldakuntzak

Sindikalismoa ordea, gaur egun, bere barnean edo eta diharduen kontestuko aldatetek eragina gertatzen da eta horietakoren batek, krisialdia dela eta nabarmendu bada ere, krisialdi ekonomikoak duen kojunturazko iraupena baino irispen handiagoa izan dezake.

Begibistakoa iduri duenez, sindikatuetakoa izateko soldatapeko izatea aurrebaldintza nagusia dela kontutan hartzetik abiatzen bagara, "gorbatadun" langileen ugalmena jaso beharrean gaude eta aldi berean buzodun langileen murrizketa langile-klasearen barnean. Zerbitzu-sektorean enplegatutako soldatadun populazioa, jadanik industrian enplegatua baino handiagoa da garatutako estatu guztietan, baina enpresa industrialetan beretan ere, administrari eta koadro deituriko langileen portzentaia, hazten ari da zuzeneko egintzan diharduten langileekiko. Bestalde, zerbitzuetako langileak, sektore publikoan enplegatutakoek batipat, geroz eta gehiago ari dira sindikatzen. Ondorengo koadroak, langile-maila desberdinen sindikatze-mailari dagozkion bost estatu garatutako egoerari buruzko datuak dakartza.¹⁴

Langile-estratoen sindikatze-tasa bost estatuetan

	Osoko tasa	Sektore pribatuko langileak	Sektore pribatuko enplegatueak	Sektore publikoko langileak
Frantzia (1973)	25	25	15	75
Suedia (1972)	87	95	71	95
Britainia Handia (1973)...	50	50	27	85
Alemania Federala (1972) .	37	42	19	93
Estatu Batuak (1973)	28	53	9	28

Datuetan ikusten den bezala, sindikatzeko-maila handienak, sektore pribatuko langileen artean daude, hauek izan bait dira sindikalismoaren euskarri eta oraindik ere hala dira, azkeneko hamarkadetan sindikalismoan sartu diren sektore publikoko langileekin batera. Azkeneko honen ondorioz, Italia eta Britainia Handiko sindikalismoetan, sektore publikoko langileak antolatzen dituzten federazioek, konfederazioko bigarren sindikatua osatzen dute beren afiliatu-kopuruarekin. Estatu Batuetan, funtzionario publikoen sindikatua (AFSCME), AFL-CIO-ko afiliatuetan lehenengoa da une honetan, nahiz eta langile-mota horren artean sindikatzeko-tasa handia ez izan, zeren eta herrialde hartan, funtzio publikoa erizpide pribatuekin kudeatua bait da¹⁵. Alemania Federalean eta Suedian, non sindikalismoak izaera industrial indartsua duen, funtzionario eta enplegatuen sindikatu independenteak eratu dira, lehen jadanik esana dugunez.

Baina sindikalismoak, ez ditu aipatutako aldaketengatik antolakuntzako eraldaketak bakarrik jasaten, baizik eta baita ziurraski bere norabidekoak ere. Usariozko sindikalismoa, industri zentruetako enpresa handietako industri langileen elkartasun-sentimenduarengan moldatu da. Bere balio-izarbelan, aurkakoa identifikatzeak (enpresariak, burgeseria handia), eta langile-auzoetako habitataren inguruan sortutako kultura propioa, garrantzi handia izan dute. Gaur ordea, norabide horrekiko aurreritziak ezabatzen ari dira. Alde batetik, sindikalismoaren bezerodiaren osagaiak ugaritu egin dira, ekoizpen-unitate handiak porrotean daude eta kokaleku industrial nahiz langileen habitatek ere, barreriaketatara jotzen dute. Langile-kultura bereziak, bere berezko balioekin, habitataren barreriaketa-erengatik eta mass mediek ezartzen duten berdintasun-erengatik, ezabatzen jotzen du. Lehen aipatutako Luton-en inkestako emaitzen arabera, ugaritasuneko langileek, London-en inguru-erako hiri esperimenterako bateko biztanle izanik eta bertan langileak klase ertaineko lanbidedunekin bizirik, ohizko langileak baino ere proportzio handiagoan sindikatzen dira, baina beren afiliazioak eta sindikalizazio-erengatik beren ardurak ez diete elkartasun klasiko-erengatik erantzuten, baldin eta, famili eta aisi bizitza pribaturako tresna edo bitarteko bezala jasoak ez badira. Botu politikoak ere, tresna- edo bitarteko-zentzu berbera da langile hauentzat: agintzen eta egiten duenarengatik ematen zaio botua alderdi bati eta ez ordezkatzeko edo irudikatzen duenarengatik¹⁶. Ziurraski ez da oso zuzena izango inkesta honen esperientzia mugatutik portaera orokorrak ateratzea, baina ez da haatik arraroa, nagusi diren gizarte-balioek soldatapekoen zati bat harrapa-

tzea. Prozesua, edozein modutan ere, era desberdinean geldia da eta aldaketek, herrialde desberdinetako sindikalismoak afektatzen dituzte.

Sindikatuak eta alderdi sozial-demokratak: harremanak

Sindikatuak soka bereko alderdi politikoei buruz duten joera, autonomiaranzkoa da, edo eta "politizazio apolitikoranzkoa", lehen ere esana denez; baina honek ez du kentzen herrialde germaniar eta anglosaxoniarrak bereziki, alderdi laborista edo sozialdemokratekin xede-banaketa praktikatu izana, alderdiari, ongizate-estatuaren (Welfare state) hedakuntzagatik efektu berdintzaileen bidez, demokrazia ekonomikoan sakontzea egokitu zaiolarik eta sindikatuari berriz lan-harremanetan ihardutea. J. Habermas-en eritziz, ongizate-estatuak, dakarkion onurak direla bide, mendealdeko demokrazietako langile-klaseak menpekotasun-partaidetza legitimatzea lortu du, non hiritarra, botuemaile-funtzio soilera murriztua den.¹⁷

Eredu honek eraren batean behintzat, herrialde latindarretan ere funtzionatu du, sindikaturik nagusienak, alderdi komunistarekin harremanak izanez. Italaian, P.C.I.-k, duela askotxotik, alderdi sozialdemokrata bezala iharduten du, nahiz eta gobernura iritsi ahal izateko eragozpenarekin izan. Frantzia, bestalde, aldaketetatik at izategatik, geroz eta murriztagoa den ohizko langileria baztertzeko ari dira bai P.C.F. eta bai C.G.T. sindikatuak.

Hala ere ordea, zenbait arrazoi direla bide, eredu hau une onetan berrikusten ari dela dirudi. Ikuspegi neoliberalaren arabera, krisi ekonomikoak, ongizate-estatuaren mugak erakutsi ditu eta ondorioz, sozialdemokrazi politikaren oinarriak eztabaidan jarri ditu¹⁸. Garapenaren eremu berrietara igo nahi duten herrialdeek, ezin diote alde batetik gizarte-ongizateari hainbeste baliabide eskaini eta bestetik berriz hiritarren jarrera ere, estatu paternalista baten ahalguztiduntasuna eta kargak jasatearen aurkakoa da, irakurketa neokontserbatzailearen arabera. Ideologia neoliberalaren momentuko arrakasta konstataturike ere ordea, herrialde europarrerako hiritarren gehiengoak nekez uko egingo diela uste dut, gizarte-ongizate politika baten onura eta etika-printzipioei. Gainera, oharterazi beharra dago, alderdi sozial-demokratak ez direla politika hau praktikatzen duten bakarrak, ezen Europako alderdi kontserbadoreek ere berena egin bait dute, sentiberatasun dezberdinarekin bada ere.

Baina eredu sozialdemokrata, ongizate-estatuaren ustezko krisiarengatik baino gehiago, mendealdeko demokrazia formaletako botere eta alderdi politikoetako eraldekengatik dagoela berriusketaldian iruditzen zait. Botereak hazkorki hartzen du izaera teknokratikoa eta programazio-administrazioan izan daitezkeen aldaketa ahalak, geroz eta txikiagoak dira, baldin eta orientazio hura onartzen bada.

Finkatutako alderdi politikoak, klase-bitartekari izatea uzten ari dira hiritarren orokortasun-botua eskatzeko eta boterea administratzeko ekipoak aurkezteko funtziora mugatzen dira, edozein kasutan ere, gizarte-taldeen eskariei erantzuteko orduan sentiberatasun desberdina baino ez eskaintzeko, baina beti ere muga hertsien barruan noski. Bestalde, langileen jarrera berriak ere, kontutan hartu behar dira; izan ere, geroz eta gehiago portatzen bait dira politikoki hiritar bezala eta bestalde gizarte-mugimendu berriak ere sortu egin dira.

Eraldaketa honen kontestuan, krisi ekonomikoaren aldiari alderdi kontserbadoreak boterean mantentzeak, gobernura iristeko estrategia berriak planteiatzera eraman ditu alderdi ezkertiar europarrak eta honek zalantzan jartzen du sindikalismoarekin mantendu duten lehenasuneko harremana. Bide honek, gatazkak sortu ditu Britainia Handian sindikatuen eta alderdi laboristaren artean eta halaber alderdi sozialdemokrataren eta sindikatuen artean Alemania Federalean. P.C.I.-k berriki egindako proposamenek, ezkerren estrategia berria oratu nahi dute langile-klasean, gizarte-mugimendu berriei irekiz, baina ikusi egin beharko da bi aldeetako baseak proiektu amankomun batean bil daitezkeen. Suedian bakar-bakarrik, bere egoera sozio-ekonomiko bereziarengatik, sindikatu/alderdi sozialdemokrata arteko harreman klasikoa mantentzen da, ezen Austrian bertan ere, eredu korporatibista zalantzan jartzen dela bait dirugi. Frantzian eta Espainian ere, harremanak ez dire baketsuak. Guzti horrek, sindikatu eta alderdi sozialdemokraten arteko harreman klasikoak mantentzeko dauden zailtasunak azaltzen ditu.

Aurreko planteiamenduaren muinean, gizarte garatuetan edo eta etorkizuneko postindustrialetan langile-klasearen eta bere antolamenduen protagonismoaren arazoa dago. Ikuspegi neokonserbadorearen arabera, sindikatuak, gizartean antolatzen diren korporazioen artean bat gehiago lirateke. Solchaga ministrariak argiro azaldu zuen, sindikatuak, lanbide-elkargo batek baino kontsiderazio handiagorik ez zutela merezi esan zuenean. Galbraith

bezalako liberal batentzat, sindikatuak, gizarte garatuak menperatzen dituen "teknogituraren" zati dira¹⁹. Guzti horien pentsamoldean, langile-klasea desagertu egin da gizarteko aktore pribilegiatu legez. Marxista ortodoxoentzat, eta geroz eta urriagoak dira hauek ezen ia S.E.S.B.-en ere ez bait dira ugariak, funtsean ezertxo ere ez da aldatu, eta gainera langile-klaseak gizartea aldatzeko misio historikoa edukitzen jarraitzen du.

Jarrera hauen aurrean, gutxienez ere iradokigarriagoa iruditzen zait Alain Touraine-k egiten duen gizarte postindustrialaren analisia. Autore honen arabera, langile-klasea, kontestazio- eta aldateta-mugimendu nagusia izan da gizarte industrialen metaketa-aldian. Berorietan, gainbalioa izan da kapitalaren metaketa-iturria eta gizarte-kontraesanen gunea, alienazioaren adierazpide garrantzitsuen bezala. Alderantziz, gizarte postindustrialean, oinarritzko kontraesana, kultur alienaziora lekualdatzen da, hots, askatasunaren edukinen eremura. Botere teknokratikoaren menperakuntza, gizarte-programazioaren bidez egikaritzen da, hiritarrak menpekotasunezko partaidetza moduan menperatuta edukiz. Menpekotasun honen inguruan, gizarte-mugimendu berriak sortzen dira, erneberriak oraindik, askatasunaren izenean gizarte-zuzendaritza haren suposapenak berak kontestatzen dituztenak alegia. Honek, langile-klasea eta sindikalismoa desagertu egingo direla esan nahi al du? Autorearentzat, soldatapekoak dauden artean sindikalismoa izango da, baina sindikatuak, hala den heinean, ez ditu kontestatzen kazkuntza ekonomikoaren aurrikuspenak, ez eta bere egintza beste menpekotasun-modu batzuk gainditzen funtsatu ere. Soil-soilik, hazkuntz irabazien banaketa-modua erreibindikatzera mugatzen da²⁰.

Sindikalismoaren alde europarra

Europako Merkatu Komunaren eraketak, oraingoz behintzat ez du Elkarte osatzen duten estatuetako sindikalismoetan era zuzenean eraginik izan eta partaide diren Estatuaren sistema politikoengan ere eragin eskasa izan du. Sindikalismoa eta lan-harremannen sistemak, sistema politikoaren zati direnak, estatukoak izaten jarraitzen dute beren berezitasunekin eta oraindik denbora luzean hala jarraituko dute ziurraski. Gertatzen dena zera da, alegia, elkarketak, asmo ekonomikoarekin sortua izan bazen ere, arazoak eta konponbideak berdindu egin dituela.

Hirurogeitamargarren hamarkadaren aurretik, gizarte-neurria ez zen garrantzitsua izan Elkartean eta migratzaileen babes-ekin-tzara mugatu zen. Horren froga baino ez da, enpresariak eta sindikatuek Elkartean antolamendu iraunkorrik hirurogeitamargarren hamarkadararte ez sortu izana, nahiz eta Batzorde Ekonomiko eta Sozialak funtzionatu eta berehala bide teknikoari atxeki. Hamarkada honen hasieran, Elkarteko Industriariaren Batasuna (UNICE) sortu zen, osoko enpresari-antolamendu gisa, sektorekako beste enpresari-antolamendu batzurekin batera, 1973an, Sindikatuen Konfederazio Europarra sortu zen eta E.E.E.koak ez diren herrialdeetako sindikatuak biltzen baditu ere, bere iharduna esparru horretan zentratua du. S.K.E.-ean, Elkarteko estatuetako Konfederazio sindikal ia denak antolamendu iraunkor batean ordezkaturata daude.

Hirurogeitamar garreneko hamarkadan eta areago oraingo lau-rogeigarrenekoan, partaide diren estatuetako desenplegu-tasa altuen aurrean sortutako kezka dela bide, gizarte-arloko neurriek garantzi handiagoa bereganatu dute, nahiz eta estatuentzako araudi edo derrigorrezko betebeharrak ez pasa izan, migratzaileen babesari eta laneko higie eta segurtasunari dagokienean salbu. Hala ere ordea, Batzordearen ekimenak izan dira eta baliabide propioak dituzten Elkarteko organismoen (Gizarte-Fondo Europarra) zuzeneko iharduna ugaltu egin da, enplegurako prestakuntzan bereziki. Gizarte-alderdiak Batzorde aholkuemailetan eskuhartzen hasi dira eta horien artean Enplegu-Batzorde Iraunkorrak, aparteko pisua hartu du. Era berean, enplegu eta lanarekin zerikusia duten elkarteko antolamenduen zuzendaritzan ere (G.F.E.), CEDEFOP, etab.)²¹.

Estatuetako sindikatuek beraz, S.K.E.-ren bidez eskuhartzen dute elkarteko politikan, nahiz eta horrek, alde aurretik behintzat, beren estatuetako antolamendu eta norabideetan ez afektatu. Era honetako ordezkariak izatera pasa dira beraz, enpresari-antolamenduekin batera, bai Elkarteko administrazio-organismoen zuzendaritza-kontseiluetan eta baita politika amankomunerako Batzorde aholkuemailetan ere, baina, lan-arloko ekimenak, nekez pasa dira inoiz ebazpen edo gomendio-mailatik. Elkarre-esparruko negoziatorik ez dagoenez eta estatuentzako elkarrearen arauak indargabeak direnez, herrialde desberdinetako lan-harremanen sistemak oso gutxi afektatuak gertatu dira elkarrearen ihardunaz. Hala ere ordea, azpimarratu beharra dago zeharkako eragin bat, estatu gaindiko koordinazioaren ondorio dena eta estatuetako sindi-

katu eta enpresari-antolamenduen ihardunen nondik norakoan eraginik izan duena. Zentzu honetan, nabarmendu egin da S.K.E.-aren Kongresuetako ebazpenen eragina, krisialdi ekonomikoan zehar sindikatu europarrek negoziazio kolektiboetan erreibindikatutako edukinetan, bereziki, lanaldiari eta behinbehineko lanaren hedaduraren aurkako jarrerari dagozkionetan.

Batze-bulkada berria, Akta Bakar Europarrarena alegia, motibazio ekonomiko batetan oinarrituta dago, nola Estatu Batuekin eta Japoniarekin lehiatzean. Sindikatuek, ordea, gizarte-politikaren garapena eragiten dute eta "gizarte-esparru europarraren" aldarrikapena, erantzun laburregia izango da gurari horrentzako. Sindikatuek, gizarte-politikaren kontzertazio europarrean esku-hartzea proposatzen dute eta horretarako, enpresarien antolamenduak, U.N.I.C.E.-n beren antolamendua indartzeko asmoa hartu dute. Obligaziozko gizarte-politika hitzarmenduaren zabalkuntza gertatuz gero, sindikalismoaren neurri europarra, indartu egingo litzateke eta horrek, partaide diren estatuetao sindikatuen egungo autonomiarengan nahiz lan-harremanengan eragina izango luke. Hala ere ordea, esperientziak, estatuaren subiranotasuna afektatzen duen orok Europako Ekonomi Elkartean zailtasun handiak aurkitzen dituela erakusten du.

Espainiako sindikalismoaren arazoak

Sindikalismo guztiei planteiatzen zaizkien arazoez gainera, espainiarrak beste berezi batzuri ere aurre egin behar izan die. Arazo horiek, antolamendu demokratikoak berrogei urtetan debekatuta egon ondoren berriki berrantolatuak izatetik datoz. Horregatik eta trantsizio politikoaren inguruabar bereziengatik, afiliazio eta baliabide ahuleko sindikatuak dira, kidetasunezko alderdi politikoe-kiko menpekotasun handiegia dutenak eta bortizki zentralizatuak, ezen ez bait dira sortu oinarrizko antolamendu autonomoen federa-zioz beste estatu batzutan bezala, baizik eta Konfederazioak bo-tere izugarria hartu du beraiengan beren sorkuntzako une beretik. Gainera, hamahiru urteko demokrazialdiaren ondoren, sindikalis-mo espainiarraren orientazioa oraindik definitu gabe dagoela baieztatu daiteke, artifizialki sortu den lan-harremanen ereduak por-rot eginberri duelako.

CCOO-k, halako hedadura-maila bat lortu zuen frankismoaren hazkuntza ekonomikoko azkenaldian, enpresetako ordezkari-tza-erakundeak erabiliz. UGT-k aldiz, kanpoan eraginduna izan arren, barruan ia ez zuen presentziarik izan langile artean. Ondorioz, Franco hil zenean, CCOO, ongi finkatutako antolamendu bezala azaldu zen UGT-ren ahuleziaren aurrean. Bestalde, berrikuntza sindikal eta laboralak, beti ere trantsizio-garaiko politikez geroztikoak izan ziren eta sindikalgintza "sozialismo/komunismo lehiaren" arlo bilakatu zen²², non P.C.E.-k CCOO-ren ezarpen handiagoa erabili zuen alderdia indartzeko eta UGT-k berriz PSOE-k hauteskunde politikoetan lortutako indarra, sindikatua-ren sendokuntza lortzeko.

CCOO-k, trantsizioko lehen urteetan, enpresetako hauteskundeetatik abiatuta Konfederazio bateratu bat (Sindikatuartekoa) eratzea eragin zuen, baina aniztasun sindikalaren tesia onartu zen. Hasiara-hasieratik, botereak, UGT-ren zabalkuntza erraztu zuen propaganda eta buruzagi sindikal europarren bulkada nabariaren bidez. Hala ere ordea, CCOO-k, UGT-k baino onarpen hobea jaso zuen, langileen aldetik 1978an eta 1980an enpresetan egin ziren hauteskundeetan. 1980 eta 1982an, UGT-k, alderdi sozialistarekin zuen harremana erabili zuen, hauteskunde politikoetan PSOE-ri botua eman arren, auteskunde sindikaletan CCOO-ri emandako langileen botuak bereganatzeko. 1982ko hauteskunde sindikaletan, UGT-k, lehen sindikatua izatea lortu zuen, datu ofizialen arabera.

1980tik aurrera, UGT, Gobernuaren eta CEOE-ren laguntzaz baliatu da, aldi berean, elkarlan eta baretasunezko politika eginez. Hau, INI Fundazioak egindako ikerketa batean oinarritu zen eta beraren arabera, langile espainiarrek, jarrera bareak azaltzen zituzten krisi ekonomikoaren aurrean²³. Horrela, 1979ko udan, UGT-k Konfederazioarteko Oinarrizko Akordioa sinatu zuen CEOE-rekin eta beraren bidez ugazaberi antolakuntzaren babesa nahiz negoziazio kolektiboak zentralizatzeko Langileen Estatutuaren lege-babesa segurtatu zituen. Hurrengo urtean, bi antolamenduek Konfederazioarteko Akordio Markoa (AMI) sinatu zuten eta beronen bidez, lanbidearteko akordio eta gizarte-akordioen aldia estrenatu zen harik eta 1986an Akordio Ekonomiko Sozialaren (AES) indarrengotasuna amaitu zen arte. 1985eko Askatasun Sindikalaren Lege Organikoa berriz, kontzertazio eta erakunde-par-taidetzan oinarritutako lan-harremanen ereduari lege-euskarria osatzera etorri zen eta sozialista batzuk berorren bidez, "Hego-

aldeko Suedia" bihurtu nahi zuten Espainia²⁴. Lege honek, ordezkartzadun sindikatuen eskubideak hedatu egiten ditu, Langileen Estatutuan jadanik ezarritako mailaren arabera, negoziazio kolektiboan nahiz erakundeetako partaidetzan maila guztietan eskuhartzeko pribilegioa emanaz. Hala ere ordea, ordezkartzadun sindikatu-izaera ez da ematen afiliazio-kopuruz, enpresetan aldika egiten diren hauteskunde erdipolitikoetan sindikatuek izandako botuen arabera baizik. Sindikatuek, afiliazio-falta dela eta, duten baliabide gabezia, oraingoan, estatuaren subentzior edo frankismoan zehar metatutako ondarearen konturako kitapenak eginez estali da, nahiz eta negoziazio-kanon bat kobratzen ere saiatu diren, arrakastarik lortu ez badute ere.

Kontzertazioaren praktikak, CCOO eta gainerako sindikatuak, enpresan eta normalean probintzi arlokoak diren sektoreetako hitzarmentan ihardutera baztertu ditu. Arlo hauetan, nekez gaintu ahal izan dira akordioetan ezarritako soldata-mugak. Hau, UGT-k kontzertazioan izan duen presentziarengatik baino gehiago izan da krisi ekonomikoarengatik eta ugazaberiaren trinkotasunarengatik; beraz, negoziazio kolektiboaren edukin txiroztea gertatu da.

Ereduak, bere artifizialtasuna erakutsi du eta buztinezko erraldoiak bezala egin du porrot egoera ekonomikoa hobetu den unean, horrela, UGT/PSOE harremanen etena eta Abenduaren 14eko greba orokorra, krisiaren adierazpiderik oihartzuntsuenak izanik. Detonanteak, UGT-k 1986an enpresetako hauteskundeetan eta 1987an funtzio publikokoetan lortutako emaitza, txarrak izan zirela uste dut, beharbada datu ofizialek azaldu zutena baino ezkorragoak izaki. Emaitz honek ordura arte ekonomia espainiarra "modernotzeko" PSOE-ren gobernuak praktikaturako politika ekonomiko neoliberalari bere burua elkartzeari buruz azterketa egitera eramane zuten sindikatua. Emaitzek, bestalde, langileen jarrerara barea, kojunturala edo krisi ekonomikoak ezarria izan zela egiaztatzen zetozena ziruditen. Benetan zail gertatzen da, desberdintasunak oso nabarmenak diren eta "ongizate-estatu" oso gutxi garatu den estatu batean jarrera hori ulertzea. Gobernuak ez zukeen UGT-ren beharrik izango inflazioa gaintzeko bere politika ezartzeko, ezen horretarako, nahikoa zuen krisi egoera eta sendoki trinkotutako ugazaberiaren laguntza, estatu europar gehienetan egiaztatu den bezala; baina Alderdi Sozialistaren erreakzio bortitzak badu esplikazioarik, baldin eta UGT-ren urrutzeak Gobernuaren politika ekonomikoa langileen aurrean deslegitimatut egiten duela kontutan hartzen bada.

Aurreko argudio horrek begibistan jartzen ditu sindikalismo espainiarraren ezaugarri diren bi arazo eta hasieran adierazten nuen ez, zera dira: alderdi politikokoekiko menpekotasuna eta une honetara izandako beren orientazio-krisia, azkeneko hau, praktikatutako lan-harreman ereduaren porrotaren ondorio noski. Egun UGT/PSOE-ren arteko harremanen etena gorabehera, etorkizunak bakarrik esan ahal izango digu, menpekotasun hura behinbetiko eten den ala ez. Lan-harremanen ereduaren porrotak, orientazio berri bat planteiatzen dio UGT-ri, baina baita CCOO-ri ere, kontestu berri batekin topo egin du eta. Presio politikoa praktika, bi sindikatuek emandako erantzuna izan da oraingoz eta negoziazio kolektiboa, zailtasun berriak aurkitzen ari da. Besteren artean, negoziazio kolektiboak izango duen arrakastak erabakiko du etorkizunean Espainiako lan-harremanen eredu sistema frantziar edo italiarraren kidekoa suertatuko den, ezen ezinezkoa bait dirudi, desberdintasun handiak dauden estatu batean, ereduak presio politikoa bere barne ez izatea. Baina aurreko azterketak, estatuko sindikalismoak aurrez aurre duen arazorik larriena ere esplikatzen du: afiliazio-eskasia, aldi berean, ahuleziaren eta iharduera independente baterako baliabide propiorik ezaren iturri dena.

Estatuko afiliazio sindikalaren tasa, ziurraski ere Europako ba-huenetakoa da, langileen %15etik 20rako afiliazioarekin eta Frantziakoarekin bakarrik konpara daiteke. Hala ere ordea, badirudi langile espainiarrek, trantsizioaren lehen uneetan afiliazioaren aldeko jarrera izan zutela, garai hartako inkestek adierazten zuten²⁵. Bestalde, ez dirudi langileek sindikalismoa errefusatzan dutenik, enpresetan egin diren hauteskundeetan behintzat, hautagai sindikalei etengabeko bulkada eman diete eta. Hala ere, sindikatuen zatiketak eta politizazioaren ondoriozko enfrentamenduak nahiz langileen benetako interesetatik beren iharduna urruntzeak, ez afiliatzeraren eraman ditu langileak. Hego Euskadin 1982an egin genuen inkesta batean, langilegoaren gehiengo handiak, sindikatuek, frankismo ondoren beraiengandik itxaro zutenari ez ziotela erantzun adierazten zuten eta beren interesengandik urrundu eta burokratizatu izana leporatzen zieten. Afiliazio-ezaren esplikazio hau, enpresetan hauteskundeak egitean oinarritua baino arrazoi-tsuagoa iruditzen zait. Hala ere, afiliatu gabeko sindikatuak edo eta afiliatu gutxidunak, nekez izan daitezke independente edo eta saiatuta ere, nekez funtsa dezakete beren iharduna negoziazio kolektiboan.

Euskadiko sindikatu abertzaleen erronkak

Batzurentzat Euskal nazioetasunaren nortasun-seinale amorrarrietakoa dena, bertako sindikatuak izatea da, hots, Konfederazioko antolamendua Hego Euskadiko lurraldean agortuta gelditzea, gero bertatik nazioarteko harremanak izateko. Hauek, ELA-STV-ren kasuan, indartsuak dira, izan ere, bi nazioarteko antolamenduetako partaide baita da (C.M.T. eta C.I.S.L.) eta baita Sindikatuen Konfederazio Europarrekoa ere (S.K.E.). ELA-STV eta LAB-ek, langilegoaren gehiengo hartzen dute (%43 1986ko hauteskundeetan, lau lurraldeetan) eta baita afiliatuen gehiengo ere (%47 Autonomi Elkartearen 1982an)²⁶, eta estatu-arloko sindikatuak geldi dauden bitartean, sindikatu abertzaleek gorantz jo dute beren botuetan hauteskunder hazteko. ELA-STV da lehen sindikatua Araba, Gipuzkoa eta Bizkaiko lurraldeetan. Sindikatu abertzaleen ezarpena, txikiagoa da Nafarroan, baina biek lortu dute ordezkartzadun sindikatu izatea lurralde horretan ere. Sindikatze-maila, estatuan baino nabarmenki handiagoa da Euskadin (langile afiliatuen %30aren ingurukoa 1982an) baina hala ere sindikalismo europarretako kotak iritsi gabe.

Sindikatu abertzaleak dena den, bere ihardunean, politikaren harat-honatetan eta estatuko lan-harremanetan murgilduta daude, LAB-ek errebindikazio nazionala eta langilego-praktika era erradikal independentzizale eta iraultzailean batuz eta ELA-STV-k aldiz autonomi eran eta kontrolako sindikalintzan.

LAB-ek KAS multzoan sartutako mugimendu soziopolitiko bezala definitzen du bere burua eta euskal langilegoaren %10aren babesa jasotzen du gutxi gorabehera, gehien batean gazteena. Hala ere ordea, negoziazio kolektiboan ere eskuhartzen du, beraz, lan-harremanak negoziazioan oinarritzen diren heinean, are eta tentsio handiagoa izango du bere baitan.

ELA-STV gehiengoaren sindikatua, 1976ko Berriraketa-Kongresuaz geroztik, alderdi politikoekiko independentziarat eta langileei batipat negoziazio kolektiboaren praktika bidez zerbitzuak prestatzeko iharduna funtsatzerat bideratu zen. Lehenengo lortzeko, kargu sindikal eta politikoen arteko bateraezintasuna sartu zuen estatutuetan eta bigarreneako berriz, kuota altua ezarri eta antolamendu zentralizatu eta liberatuz hornituaz zuzkitu zuen bere burua. Hain zuzen ere, zehazki sindikala den ihardunari eta afiliazioari ematen dizkion garrantziarengatik, ELA-STV, langi-

leak enpresetan antolatzeko formula gisa, sail sindikalei enpresa-batzorde bateratuen aurretik lehentasuna ematearen aldeko izan da. ELA-STV bestalde, beste sindikatuak baino hobeto ezarrita dago funtzio publiko autonomoan, zerbitzuetako langileetan eta enpresetako tekniko eta administrarien kolektiboetan, hauteskunde sindikalen azterketak egiaztatzen duenez, baina horregatik, betidaniko ohizko eskulangileen artean ere lehenengo sindikatua izatea utzi gabe. Enpresa txikietan duen ezarpena ere, beste sindikatuen auzo handiagoa da²⁷.

Hala ere, ELA-STV-rentzako arazoak, kontestu politikotik eta bere iharduera sindikalaren erizpena garatu beharrean derrigorturik aurkitzen den esparrutik datoz. Sindikatuak, lan-harremanen marko autonomoa eragiten du Euskadira eta oinarritzat negoziazio kolektiboa hartzen. Gobernu autonomoek lan-gaietan eskurantz legegilerik ez dutenez gero, egikaritzailerik eta sustatzaile izan arren, negoziazio kolektiboa azaltzen da noski gai honen garapen autonomorako ihardun-arlorik aukerako bezala. Baina bide hau, garapen-maila desberdinak lor ditzakeelarik ere, estatuko, Autonomi Elkarte eta Nafarroako lan-harremanen norabidearen eta beste sindikatu eta enpresari-antolamenduen nahiz gobernu autonomoen baitan dago. Estatuko lan-harremanei dagokienean, lehen adierazi ditut saiatutako ereduaren krisia eta egungo noraezko egoera. Negoziazio kolektibo autonomorako kasurik okerrena, kontzertaziora itzultzea edo eta sektore edo adarkako estatuko hitzarmenetara litzateke, egun estatu-mailan gehiengo duten bi sindikatuak sinatzaile direla eta Langileen Estatutuko 83. artikuluan eskainitako ahalbidea erabiliz, alegia, akordio edo hitzarmenetan, maila apalagotarako negoziatuzotik gaitik baztertuz.

Partaide edo aktore direnen jarrerari dagokionez, gainerako sindikatuekin hasteko, LAB-ek ez du funtsatzen bere iharduna negoziazio kolektiboan; UGT orain arte, marko autonomoaren aurkako azaldu da, klase- eta merkatu-batasun estatala alegatuz; eta CCOO-ren jarrera berriz, aldakorra izan da, aurrean ere egin litekeelarik, alegia, bere etorkizuneko jarrera, estatu-arloan izango duen estrategiaren arabera izango dela. Autonomi Elkarte enpresari-antolamenduen marko autonomo baten alde aukera egiteari dagokionez berriz, oraingoz ez dago batera garbi horrelakorik nahi dutenik, agian barnean dauden jarrera desberdinetatik. Azkenik, gobernu autonomoen iharduera laburbildu ahal izateko, Nafarroako Foru-Gobernuak, Kontseilu Ekonomiko eta Soziala sortu zuela esan behar osagai hirukoitzek osatua (gobernu, enpre-

sari eta sindikatu) erakundeetan eskuhartzeko bidean, nahiz eta orain krisian egon eta negoziazio kolektibo propioari inolako sustapen-ihardunik ez diola eskaini Autonomi Elkarteke lehenengo gobernuek, negoziazioan oinarritutako lan-harreman autonomoen alde apostu egin zuten Lan-Harremanetarako Kontseilua sortuz bi aldeen topaleku eta sustapen-tresna izateko; hala ere, azken urteotan, Kontseilua eraginik gabea da zenbait arrazoirengatik eta egungo Koalizio-Gobernuak, gaia abandonatu egin du, ziurraski ere gobernuko bi bazkideen diferentziengatik²⁸.

Ondorio bidez

Erlatiboki baino ezin daiteke hitz egin sindikalismoaren arazoek, mendebaldeko herrialde garatu edo europarretan ere. Sindikatuak eta herrialdeetako lan-harremanak, zehatzak eta bereziak dira noski, historia partikularrak irudikatu izan diren heinean. Baina, teknologian eta ekonomian egun egin diren aldaketek, gizarte guzti horiek afektatzen dituzte, bakoitza neurri desberdinean bada ere. Era berean konstata daiteke, jatorriz langileen alderdi izanek, kideko arazoak planteiatzen dituztela Europan bederen. Eraldaketa hauek, sindikatuak beren antolakuntza eta norabidean afektatzen dituzten heinean, arazo komun edo kidekoek hitz egin daitek.

Guztiarekin ere, lantxo honetan, sindikalismoa definitu duten bilakaera historikoa eta kontestuak nahiz diharduen kontestua azpimarratzeko interesa izan dut. Sindikalismoak, etengabeko eraldaketak jasan ditu, aldatzen ari den industri gizarteko antolamendu den legez eta ez dirudi egungo moldaketek trauma berezirik ekarriko diotenik, baldin eta historia azterten bada behintzat. Kontestu politikoak lan-harremanetan izandako eragina, bereziki garrantzitsua izan da estatu espainiarrean, non, sindikalismoaren-tzat, trantsizioa guztiz ez dela amaitu bait dirudi.

Euskaratzailea: Andoni Sarriegi

A.K.U.

- WEBB, S. (1902): *Industrial Democracy*. London: Longmans.
- ² MALLET, S. (1963): *La nouvelle classe ouvrière*. Paris: Ed. du Seuil.
- ³ CLEGG, H. (1985): *El sindicalismo es un sistema de negociación colectiva*. Madrid: Ministerio de Trabajo.
- ⁴ TOURAINE, A.; MOTTEZ, B. (1963): "Clase obrera y sociedad global", in: FRIEDMAN, G.; NAVILLE, P. (1963): *Tratado de Sociología del Trabajo*. México: E.C.E.
- ⁵ THOMPSON, A.; HUNTER, L. (1985): *El trabajo en el siglo XX*. J. Dunlop eta W. Galenson. Madrid: Ministerio de Trabajo.
- ⁶ OJEDA, A. (1981): *El control de las empresas en Italia. Un análisis contrastado con la participación germanica*. I.E.S. Madrid: Ministerio de Trabajo.
- ⁷ SCHREGLE, J. (1978): "La codeterminación en la República Federal de Alemania. Estudio comparativo", in: *Revista Internacional de Trabajo*. Vol. 97, núm. 1. Ginebra.
- ⁸ KÖLHER, H.D. (1988): "El D.G.B., sindicato del futuro o comunidad de intereses corporativos?", in: *Proyecto*. Noviembre.
- ⁹ SELIER, F. (1985): *El trabajo en el siglo XX*. Dunlop-Galenson. Madrid: Ministerio de Trabajo.
- ¹⁰ Frantzián eztabaida-moduan "langile-klase berriari" buruz (vide: ADAM, G. (1968): "Où en est le debat sur la nouvelle classe ouvrière? État et travaux", in: *Revue Française de Science Politique*, XVIII. bol. 52 zk. 1968); Britainia Haundian, T. Golthorpe-k eta zenbait soziologiarik "ugaritasuneko langileen" jarrereri buruz egindako inkestaren inguruan, 1968 eta 1969an argitaratutako hiru libururi bide emanez (*The affluent worker: industrial attitudes and behaviour*; *The affluent worker: political attitudes and behaviour* eta *The affluent worker in the class structure*. Cambridge University Press).
- ¹¹ WINDMULLER-GLADSTONE (1984): *Employer's Associations and Industrial Relations*. Oxford.
- ¹² Ikus eboluzio honek Italian izandako analisi bat: MARTINELLI, A.; TREU, T. (1984): *Employer's Associations in Italy* eta *Employer's Associations and Industrial Relations*. Oxford: Windmuller-Gladstone.
- ¹³ REYNAUD, J.D. (1981): *Problemas y perspectivas de la negociación colectiva en los países miembros de la Comunidad*. Madrid: I.E.S.
- ¹⁴ CLEGG, H. (1985): *El sindicalismo en un sistema de negociación colectiva*. Madrid: Ministerio de trabajo.
- ¹⁵ CLEGG, H. (1985): *El sindicalismo en un sistema de negociación colectiva*. Madrid: Ministerio de Trabajo.
- ¹⁶ GOLTHORPE, T. eta beste batzuk (1968): *The affluent worker: industrial attitudes and behaviour*. Cambridge: University press.
- ¹⁷ HABERMAS, J. (1983): "Un modelo de compromiso del estado social", in: *Theorema*. Vol. XIII, 1983-2-1.
- ¹⁸ DAHRENDORF, R. (1983): *Oportunidades vitales*. Madrid: Espasa-Calpe.
- ¹⁹ GALBRAITH, J.K. (1967): *El nuevo estado industrial*. Barcelona: Ariel.
- ²⁰ TOURAINE, A. (1969): *La sociedad postindustrial*. Barcelona: Ariel. TOURAINE, A. (1975): "Les nouveaux conflits sociaux", in: *Sociologie du Travail*. n.º 1, janvier-mars.

- 21 KAIERO, A. (1984): "La política social de las Comunidades Europeas", in: *Euskadi en la Comunidad Económica Europea*. Gasteiz: Eusko Jaurlaritz. VI. kap.
- 22 MARAVALL, J.M. (1982): *La política de la transición 1975-1980*. Madrid: Taurus.
- 23 PEREZ DIAZ, V. (1980): *Clase obrera, orden social y conciencia de clase*. Madrid: Fundación del INI.
- 24 ZAMBRANA, J. (1989): "Democracia industrial y sindicalismo en España", in: *Sistema*. 88. zk. Urtarrilla.
- 25 PEREZ DIAZ, V. (1979): *Clase obrera, partidos y sindicatos*. Madrid: Fundación del INI.
- 26 KAIERO, A. (1984): "Sindikatuak Hego Euskal Herrian", in: *Jakin*, 33. Urria-abendua.
- 27 KAIERO, A. (1985): *Las elecciones sindicales en Euskadi: representación de los trabajadores en la empresa e implantación de los sindicatos*. Gasteiz: Gobierno Vasco.
- 28 Lan-Harremanen Marko Autonomoaren planteiamendu bat, II. Euskal Mundu-Biltzarrerako prestatutako nire lanean aurki daiteke (KAIERO, A. (1988): "La democracia industrial en Euskadi", in: *Cambio social actual y estructura de las empresas*: Bilbo: Ed. Deusto.